

De impact van de COVID-19- maatregelen op kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties

Hoe overleven kinderen en jongeren in
kwetsbare posities de lockdown?

Voorwoord

Sinds 16 maart zijn er heel wat COVID-maatregelen van kracht in België. De impact op kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities was immens. Jeugdwelzijnswerkers in heel het land draaien al maanden overuren en verschuiven hun aandacht van offline naar online.

Ze slaan massaal aan het bellen, sms'en, Instagrammen, WhatsAppen, Facebooken, Snapchatten en TikTokken. Alles om toch maar hun kinderen en jongeren te bereiken. In het begin lag de focus op informatie over de coronamaatregelen en om te kijken hoe het met hen was. Daarna boden ze een luisterend oor en bekeken ze hoe ze hen op één of ander manier toch konden verder helpen.

De jeugdwelzijnswerkers gingen weer de straten op en voerden raamgesprekken aan appartementsblokken. Ze zetten in op stoepgesprekken, deelden speelpakketten en lekkers aan huis uit. Allemaal om ervoor te zorgen dat ze hun kinderen en jongeren niet kwijt geraakten. Want de maatregelen waren enorm hard voor hen.

Het onderwijs zette een beleid rond preteaching op poten: kinderen en jongeren werden geacht om van thuis uit online lessen te volgen en opdrachten uit te voeren. Maar hoe doe je dat als je geen laptop bezit? Of met enkele broers en zussen een slaapkamer moet delen en je allemaal tegelijkertijd les moet volgen? Hoe kan je van ouders die het zelf enorm moeilijk hebben om rond te komen – en die nu nog grotere uitgaven zien aankomen – verwachten dat zij hun kinderen bijstaan met hun huiswerk, zeker als ze zelf vaak laaggeschoold zijn of de taal niet machtig zijn? Alsof op mentaal vlak de situatie al niet moeilijk genoeg was voor hen.

Kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties wonen bovendien heel vaak op een veel te kleine oppervlakte met veel gezinsleden in woonblokken. Allemaal samen opgesloten zitten, met daar bovenop de druk van de vele schoolopdrachten en financiële stress, doet de emoties in gezinnen hoog oplopen. Soms zelfs escaleren.

Heel wat kinderen en jongeren zijn zich ook heel bewust van de financiële moeilijkheden die hun ouders tegemoet gaan. Ze beseffen welke mentale druk dat voor hen meebrengt en dat levert kinderen en jongeren zelf bijkomende stress op.

Kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties geven aan dat ze om het gebrek aan eigen ruimte te compenseren af en toe naar buiten ontsnappen. Maar dat brengt het risico op een monsterboete met zich mee. Een boete die een gezin in moeilijkheden nog meer in de problemen brengt.

Aan de andere kant heb je ook heel wat kinderen en jongeren die niet meer naar buiten durven gaan, of die het niet mogen. Ze hebben angst om ziek te worden, anderen ziek te maken of door de politie op de vingers getikt te worden. Een aantal kinderen en jongeren zijn sinds de coronamaatregelen van kracht zelfs helemaal niet meer buiten geweest! Vaak leven zij in gezinnen die geen tuin of terras hebben. Dat heeft een immense mentale impact op hen.

Kinderen en jongeren maken bovendien vaker ruzie met broer of zus omdat ze de hele tijd op elkaars lip zitten. Ze moeten preteaching volgen, maar dat lukt niet, omdat er weinig eigen ruimte is waar ze in alle rust even alleen kunnen zijn. Het grootste deel van de kinderen en jongeren mist de vrienden en vriendinnen. Ze missen de jeugdwelzijnswerking. Ja, ze missen zelfs de school! Zij voelen zich minder goed in hun vel vandaag omdat ze nood hebben aan sociaal contact, aan groene

ruimtes, aan meer plek voor zichzelf en aan duidelijkheid. Want zolang ze niet weten hoe de eindexaminaties op school er precies zullen uitzien en wat dat betekent voor hun slaagkansen, blijven ze die loodzware stress met zich meezeulen.

Ik zei het al, en bovenstaande alinea's bewijzen het: de coronamaatregelen zijn bikkelhard voor kinderen en jongeren. Daarom is het belangrijk om hun perspectief mee te nemen in de exitstrategie. Hun welzijn moet nu voorrang krijgen. Alleen dan krijgen ze de ademruimte waar ze zo naar snakken.

Al moet gezegd worden: veel van wat de kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties naar voren schuiven in hun signalen en bezorgdheden is niet nieuw. Een structurele aanpak van armoedebestrijding en huisvesting, de nood aan voldoende inkomen, toegankelijke hulpverlening en een ander politiebeleid, de blijvende roep om meer onderwijsgelijkheid, inclusief het lesmateriaal dat je in digitale tijden zou moeten bezitten en gebruiken: de coronamaatregelen hebben het allemaal opscherp gesteld en extra zichtbaar gemaakt. Om te werken aan een oplossing moeten we ook blijven inzetten op veilige plekken voor jongeren, waar ze zichzelf kunnen zijn. Plekken die het jeugdwelzijnswerk hen aanbiedt en helpt vinden.

De verhalen die Uit De Marge vzw sprokkelde in haar enquête onder kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, komen hard binnen. De cijfers zijn hallucinant. Dit is geen makkelijk onderzoek om te lezen, want elke getuigenis grijpt je naar de keel. Maar dat is de realiteit waarin heel wat kinderen en jongeren opgroeien. Hopelijk wordt hun stem, zowel vandaag als wanneer COVID-19 niet langer een bedreiging vormt, duidelijk gehoord door de beleidsmakers. Samen kunnen we ervoor zorgen dat kinderen en jongeren niet langer in dergelijke maatschappelijk kwetsbare posities hoeven op te groeien. Zij verdienen een mooie toekomst!

Zoals ik in het begin al aangaf: jeugdwelzijnswerkers doen er alles aan om kinderen en jongeren te bereiken. Maar een groot aantal zijn we kwijtgeraakt. De online aanpak en de afstand lagen hen niet. Hun verhalen hebben we niet. Daar maak ik mij enorm veel zorgen over, want soms zijn dat net de kinderen en jongeren die het het allermoeilijkst hebben. Dit onderzoek is spijtig genoeg slechts een topje van de ijsberg.

Ik wil ten slotte alle kinderen, jongeren en ouders bedanken die betrokken waren in de bevraging. Ik wil hen omarmen en hen duidelijk maken dat ze niet alleen zijn. Wij zullen er alles voor doen dat jullie stem gehoord wordt. Al moeten we zelf met een megafoon bij de Veiligheidsraad gaan staan.

En uiteraard ook enorm bedankt aan alle jeugdwelzijnswerkers, uit de grond van mijn hart. Het is dankzij hun inzet, waarmee ze elke dag aan de slag gaan om de situatie van kinderen en jongeren in kwetsbare situaties te verbeteren, dat zij het gevoel krijgen dat ze erbij horen. Ik bundel hun verhalen, maar zij zijn degenen die het daadwerkelijk doen. Dank daarvoor.

Groeten,

Ikrame Kastit

Cocoördinator Uit De Marge vzw

Inhoudstabel

Voorwoord	2
Inhoudstabel.....	4
Inleiding	6
1. Onderwijs	8
"Ik heb problemen met preteaching en huiswerk."	8
"Ik heb geen laptop/computer ter beschikking."	10
"Ik snap of bezit de programma's die ik moet gebruiken niet"	12
Ik kan de school niet bereiken.....	12
"Er is geen rustige studeerruimte."	13
"Er is niemand thuis die me kan helpen."	14
"Ik durf niet naar school te gaan"	15
"Ga ik wel slagen?"	15
"Er zijn andere prioriteiten thuis. Daardoor heb ik weinig of geen tijd voor school."	15
2. Huisvesting en leefruimte	16
"Er is weinig (eigen) ruimte thuis."	16
"We hebben geen tuin."	18
"Ik durf niet buiten te komen."	18
3. Politie.....	20
"Ik ben bang om een boete van de politie te krijgen."	20
"Ik ben bang om door de politie aangesproken te worden."	22
"Ik vind dat er te veel politie op straat is en voel me geïsoleerd."	22
4. Familie	24
"Mijn ouders hebben het financieel moeilijk."	24
"Mijn ouders hebben het mentaal moeilijk."	25
"Mijn ouders hebben het moeilijk om hun emoties onder controle te houden."	26
"Ik en mijn broer(s) / zus(sen) maken nu meer ruzie."	27
"Ik mis familieleden"	28
5. Welzijn & gezondheid.....	29
"Ik mis mijn vrienden / vriendinnen."	29
"Ik mis rust."	29
"Ik mis school."	29
"Ik mis het jeugdwelzijnswerk"	30
"Ik voel me niet goed in mijn vel."	31
"Ik heb geen job meer."	33
"Ik kan terecht bij het OCMW, CAW, het Huis van het Kind of JAC"	33

6.	Jeugdwelzijnswerk.....	34
7.	Conclusie	36
8.	Met dank aan onze jeugdopbouwwerkingen en lidorganisaties	37

Inleiding

Uit De Marge vzw is het Vlaams steunpunt voor jeugdbeleid en jeugdwerk met kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie.

Uit De Marge vzw bereikt samen met meer dan 65 lidorganisaties in Vlaanderen en Brussel een grote groep kinderen en jongeren die in maatschappelijk kwetsbare situaties opgroeien.

Definitie maatschappelijk kwetsbaar:

“Maatschappelijke kwetsbaarheid” is het risico om in contact met maatschappelijke instellingen vooral, en telkens opnieuw, de negatieve aspecten (controle, sancties) te ondergaan en minder te genieten van het positieve aanbod (Vettenburg, 1989).

Opgroeien in armoede? Ouders langdurig werkloos? Behoren tot een minderheidsgroep? Kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie hebben meer kans op achterstand op school, krijgen minder kansen in de vrije tijd en hebben minder toekomst op de arbeidsmarkt.

Kwetsingen op jonge leeftijd versterken elkaar. Negatieve ervaringen kan men een leven lang meedragen en beïnvloedt ook verdere contacten met sociale voorzieningen en administraties.

Hoe kwam deze bevraging tot stand?

De coronamaatregelen hebben een enorme impact op deze doelgroep. Hun situatie is erg specifiek en hun inzichten en belevenissen worden veel te weinig meegenomen in (exit)maatregelen. Uit De Marge vzw ontving net van heel wat kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities de signalen dat ze het zwaar te verduren hadden. Om dat goed te belichten werd samen met heel wat jeugdwelzijnswerkers een grootschalig onderzoek opgestart.

We vertrokken daarbij van kwalitatief onderzoek. Met de resulterende enquête gingen honderden jeugdwelzijnswerkers in heel Vlaanderen aan de slag om kinderen en jongeren te bevragen. Dit document bevat een neerslag van hun bevindingen.

35 steden en gemeenten zijn vertegenwoordigd in de resultaten: Aalst, Antwerpen, Brussel, Bilzen, Brasschaat, Brugge, De Panne, Deinze, Dendermonde, Dilsen-Stokkem, Gent, Genk, Geraardsbergen, Halle, Hasselt, Houthalen-Helchteren, Knokke-Heist, Lanaken, Landen, Lokeren, Lummen, Lier, Leopoldsburg, Leuven, Maasmechelen, Mechelen, Merelbeke, Oudenaarde, Peer, Ronse, Roeselare, Sint-Truiden, Turnhout, Vilvoorde en Wevelgem.

Uit De Marge vzw verzamelde signalen van maar liefst 2.412 kinderen en jongeren die in maatschappelijk kwetsbare situatie opgroeien:

- 6 tot/met 12 jaar: 764
- 13 tot/met 18 jaar: 1047
- ouder dan 18 jaar: 601

 Dit zijn alvast een aantal opvallende resultaten:

- 81,2 % van de bevroagde kinderen en jongeren geeft aan problemen te hebben met preteaching en huiswerk.
- 65,8 % heeft geen laptop of computer ter beschikking.
- 76,5 % geeft aan te weinig ruimte thuis te hebben.
- 61,2 % bezit geen tuin.
- 50,6 % durft niet buiten te komen.
- 58,8 % is bang om een boete van de politie te krijgen.
- 30,6 % heeft angst om door politie aangesproken te worden en vindt dat er te veel politie aanwezig is en voelt zich geïsoleerd.
- 59,8 % geeft aan dat hun ouders het financieel moeilijk hebben.
- 55,3 % getuigt dat hun ouders het momenteel mentaal moeilijk hebben.
- 42,4 % stelt dat hun ouders het nu moeilijk hebben om hun emoties te controleren.
- 61,2 % geeft aan dat ze meer ruzie maken met hun broer of zus.
- 94,1 % zegt dat ze hun vriend(in)en missen.
- 72,9 % mist de school.
- 67,1 % mist de jeugdwelzijnswerking.
- 55,3 % geeft uitdrukkelijk aan zich niet goed in hun vel te voelen.
- Bijna de helft van de jeugdwelzijnswerkers stelt dat zij nog slechts half zoveel kinderen en jongeren bereiken, of minder.
- Een derde van de jeugdwelzijnswerkers geeft aan dat ze slechts één op drie kinderen en jongeren bereiken, of minder.

1. Onderwijs

Een jeugdwelzijnswerker getuigt:

“Een jongere vertelde me dat hij na veel gedoe eindelijk een laptop kreeg via de school ... zonder Office-pakket! Hij veranderde in januari van studierichting en heeft daardoor geen code om huiswerk online te maken. Die moet hij van de leraar zelf opvragen bij de uitgeverij, maar dat lukt niet. De leerkracht gelooft echter niet de mails die hij daarover stuurt. Bijgevolg krijgt hij een nul op zijn taak.

Uiteindelijk komt de jongen bij mij met z'n verhaal. Ik log in op Smartschool en stel ook vast dat het niet werkt. Wanneer ik de school contacteer, stuurt de leerkracht me een stappenplan om alsnog aan die code te geraken. Ik probeer dat, maar het werkt niet. Uiteindelijk nam ik persoonlijk contact op met de uitgeverij en slaagde ik erin de code te krijgen. Maar wat als die jongen me nooit iets had laten weten?”

"Ik heb problemen met preteaching en huiswerk."

81,2 % van de bevraagde kinderen en jongeren geeft aan dat ze een problemen hebben met preteaching. Een aantal van hen haakt ook af. Preteaching is een maatregel die kinderen en jongeren die niet de over de nodige tools, studeer- en mentale ruimte beschikken extra druk bezorgt.

In de praktijk zie je dat leerkrachten zelf niet goed weten hoe ze daarmee aan de slag moeten en welke opdrachten ze moeten meegeven. Elke school pakt het anders aan. Soms verschilt de aanpak zelfs van leerkracht tot leerkracht.

Heel wat kinderen en jongeren geven ook aan dat ze te veel online lessen en opdrachten krijgen: het is gewoon niet haalbaar voor hen. Bovendien hebben veel van hen bijvoorbeeld geen lijm, kleurpotloden of slijpers in huis om de opdrachten goed uit te voeren.

“Jongeren vertellen dat ze niet zo goed weten wat te doen omdat de leerkracht het zelf amper weet. Dat zorgt voor stress.”

Daarnaast is er grote onduidelijkheid over wanneer de kinderen en jongeren weer naar school kunnen gaan, of eindevaluaties doorgaan en welke invloed dat heeft op de slaagkansen. Ook dat werkt bijkomende stress in de hand.

“Jongeren hebben niet meteen een zicht op de onmiddellijke toekomst van hun schoolleven. Ze voelen veel paniek.”

“Materiaal dat je normaal op school krijgt, is niet altijd aanwezig thuis. Gekleurd papier, lijm, een schaar: het lijkt vanzelfsprekend, maar voor kinderen in armoede is het dat niet. De goedkope winkels waar hun ouders het materiaal normaal zouden kopen, zijn gesloten. En Bol.com is drie keer zo duur!”

“Een klastitularis gaf aan dat hij maar de helft van zijn leerlingen kan bereiken.”

“Een aantal jongeren geeft aan dat ze hun schoolwerk niet aankunnen.”

- “Sommigen kregen al hun schoolwerk voor de rest van het jaar in één keer. In één gezin hebben sommige kinderen dat al af in een maand tijd, terwijl anderen er nog mee bezig zijn.”
- “Ik hoor vaak dat kinderen heel veel huiswerk krijgen. Soms zijn ze er wel vier uur per dag aan bezig. Dat is veel te lang. Het werkt zeker niet motiverend voor kinderen. Ze zijn vaak teleurgesteld en krijgen het gevoel dat ze het ‘niet kunnen’. Bij 12-jarigen wordt het huiswerk daardoor al wat makkelijker aan de kant gezet. Ze vinden het te moeilijk: er zit nieuwe leerstof bij en niet elke ouder kan hen helpen, vaak door een taalbarrière tussen ouder en kind.”
- “Je moet plots heel veel huiswerk zelfstandig doen, met deadlines die voor extra stress zorgen.”
- “Veel taken, veel werk, dat je moeilijk zelf kan inplannen: de leerkrachten lijken geen rekening te houden met elkaars deadlines. En het is niet altijd eenvoudig om de school te bereiken via e-mail.”
- “De veelheid aan nieuwe taken en informatie is groot. Hoe moeten wij dat allemaal verwerken?”
- “We hebben veel huiswerk. Het lijkt alsof iedere leerkracht enorm veel taken geeft voor zijn vak, zonder rekening te houden met andere vakken en taken.”
- “De druk van de hoeveelheid huiswerk die we krijgen, wordt mij te veel.”
- “Ik voel me niet goed in mijn vel en kan me moeilijk concentreren op schooltaken.”
- “Onderwijs is meer dan alleen leerstof. Onze jongeren geven aan dat ze het sociaal contact missen bij het leren, dat ze niks kunnen uitwisselen over bepaalde taken. Dat gaat nu alleen digitaal.”
- “Ik weet niet of er ook maar één van ‘onze’ jongeren eigenlijk echt mee is met wat er op school gebeurt. Toegegeven, we bereiken de jongeren die sowieso al wel wat achterstand hebben op school, maar zelfs de knappe koppen haken af. De tieners die überhaupt nog ingeschreven zijn op een school geven één voor één aan dat ze geen flauw idee hebben wat er van hen verwacht wordt. Wij kunnen hen het antwoord ook niet geven (al is er nu al wat meer duidelijkheid). Of ze gaan afstuderen? Weten we niet. Of ze in de virtuele klas aanwezig moeten zijn om over te gaan? Weten we niet. Of ze examens zullen hebben? Weten we niet. Hun motivatie ebt weg. Een deel van de gedemotiveerden (of van de groep zonder computer) koos ervoor om centjes te gaan verdienen. De helft kan dat met contracten van hele dagen tijdens de schooluren (verbazing), de andere helft ziet het pad naar illegale manieren om geld te verdienen blinken. We krijgen de boodschap om voor ‘deze’ jongeren in te zetten op het volgend schooljaar.”
- “Ik ken scholen die jongeren al vroeg laten weten dat ze niet geslaagd zijn en daarom ook geen taken meer doorsturen.”
- “Veel jongeren hebben moeilijkheden met het begrijpen van de leerstof. Online is het moeilijker om de leerkracht verdere vragen te stellen. Omdat ze merken dat de leerkracht soms de vraag verkeerd verstaat, ligt de drempel online hoog om meer vragen te stellen.”
- “De kinderen missen hun klasgenoten en meesters of juffen. Er is een duidelijke nood aan meer motivatie en aan visuele communicatie (zoals filmpjes van leerkrachten, foto's, ...)

- Huiswerk wordt meestal als 'te veel' ervaren. De druk is groot. Hier komt veel onzekerheid bij kijken, maar het zorgt er wel voor dat de klasgenoten veel steun vinden bij elkaar.”

Kinderen en jongeren geven ook aan dat er weinig aandacht is voor de leerlingen met leerproblemen, voor wie bijzonder onderwijs volgt of OKAN-onderwijs:

- “Er is weinig aandacht voor diegenen die buitengewoon onderwijs volgen. Zij krijgen soms geen taken.”
- “Kinderen en jongeren met een beperking vinden het moeilijk om zich te concentreren.”
- “Les via laptop is niet aangewezen voor bijvoorbeeld kinderen met autisme of ADHD.”
- “Twee moeders hebben problemen met één van hun kinderen. Omwille van ASS vragen die heel veel tijd voor het schoolwerk. Door het wegvallen van ondersteuning, komt alles op de moeder terecht. Dat is niet gemakkelijk. Omwille van de leerstof, maar ook omdat het extra tijd vergt.”
- “Met verschillende leeftijden thuis zitten, die elk eigen taken hebben, is niet evident als je nieuwe stof wilt instuderen. Kinderen met ADHD hebben bewegingsruimte nodig. Ouders verliezen de teugels omdat ze én voor hun werkgever én voor hun kinderen paraat moeten staan. Kinderen met een beperking missen hun therapie, de snoezelruimte, ... Ouders geraken daardoor gefrustreerd, want ze kunnen hun kinderen niet geven wat ze verdienen.”
- “OKAN-kinderen en jongeren die nog geen Nederlands kennen, begrijpen er helemaal niets van.”
- “OKAN-jongeren in het algemeen hebben het zwaar te verduren tijdens deze crisis.”

"Ik heb geen laptop/computer ter beschikking."

65,9 % van de bevroagden geeft aan thuis geen laptop of computer te bezitten. Dat betekent dat ze hun opdrachten niet digitaal kunnen ontvangen en uitvoeren.

Dat leidt tot bijzondere situaties:

- Omdat ze hun opdrachten niet kunnen maken, lopen kinderen en jongeren in kwetsbare situaties extra leerachterstand op. Die dragen ze in het slechtste geval hun hele schoolcarrière mee.
- Jeugdwelzijnswerkers krijgen de vraag om met hun laptop naar de kinderen, jongeren of hun gezin te komen.
- Jongeren moeten op zoek naar plekken waar ze hun taken kunnen afdrukken.

- “De drempels om zelf naar hun schoolinstelling te gaan, bleek dan ook erg groot. Als brugfiguur probeerden we samen met de school en het gezin te zoeken naar een oplossing. Het resultaat is dat sommige gezinnen de leerkracht wekelijks op bezoek krijgen. Ze ontvangen een papieren versie van hun huistaken en sommigen kregen een laptop in bruikleen. Maar het aantal kinderen en jongeren zonder laptop was enorm: aan die vraag konden we onmogelijk voldoen.”
- “We zetten een eigen pc-systeem op omdat dat van de overheid niet voldeed. We vroegen eerst een waarborg van 25 euro, maar ook dat is voor sommigen al een zeer hoog bedrag. Die waarborg lieten we dan ook vallen.”

Zelfs al was de vraag naar laptops enorm – het geeft aan hoe groot de groep is die vandaag in armoede leeft - heel wat kinderen en jongeren gingen niet bij de school aankloppen. Ze waren bang voor het stigma van armoede. Ook hun ouders, bij wie de angst leeft dat ze als een slechte vader of moeder bekeken zouden worden.

- “De leraren zullen denken dat wij niet willen investeren in onze kinderen.”
- “Wat als andere ouders dit te weten komen?”
- “Er zijn gezinnen die geen laptop of pc ter beschikking hebben. Soms maken wel vier kinderen hun huiswerk op de gsm van hun moeder.”
- “Er waren problemen met de computers die wij kregen: programma’s werkten niet, opladers ook niet, we kregen een zwart scherm, ...”
- “We voorzagen een meisje van 19, in het laatste jaar secundair, van een laptop omdat ze anders haar schoolwerk op een tablet moet maken.”
- “Gezinnen met meerdere kinderen hebben (als ze geluk hebben) één computer. Als de kinderen allemaal op hetzelfde uur verwacht worden voor de online les, dan zorgt dat voor problemen. Zowel op school als binnen het gezin.”
- “Sommige scholen vragen soms tot 300 euro waarborg voor het gebruik van een laptop. Terwijl gezinnen in een kwetsbare situatie helemaal geen 300 euro hebben om die te betalen. Plus: voor 250 euro heb je al een Chromebook, die dan helemaal van jou is.”

Zelfs voor wie een laptop ter beschikking heeft, is het niet altijd mogelijk les te volgen. De gratis internetverbindingen die de school ter beschikking stelt, werken namelijk niet altijd goed.

- “Wie thuis een slechte internetverbinding heeft, krijgt dan wel een hotspot via de school, maar die werkt lang niet altijd goed. Dan wordt het met online onderwijs moeilijk om het schoolwerk bij te houden. Zonder internet of met een slechte verbinding vergroot de achterstand van veel leerlingen.”
- “De gratis internetverbinding trekt op niets.”
- “Er is dikwijls geen internet en ook niet alle leerkrachten zijn bereikbaar. Ze zijn niet allemaal even gemotiveerd en toegankelijk voor hulp.”

"Ik snap of bezit de programma's die ik moet gebruiken niet"

Kinderen en jongeren kaarten aan dat ze soms de software waar ze mee moeten werken niet bezitten. Zo staat op veel van de voorziene laptops geen Office-pakket. Hebben ze dat wel, dan begrijpen ze de programma's vaak niet. Ouders kunnen ook niet altijd helpen omdat ze zelf de kennis ontberen.

“Hadja is 9 jaar oud. Ze weet niet hoe ze Chrome moet downloaden en gebruiken, maar ze heeft het wel nodig om maandag met school te starten. Met dat soort kleine zaken houdt de minister geen rekening.”

“Ik kreeg een huilende moeder aan de telefoon. Haar dochter kreeg een laptop zodat ze de lessen kan volgen. Maar we hebben net uren tevergeefs geprobeerd om de lessen op te starten. We begrijpen niet hoe dat werkt. De moeder had ook een kleuter die palliatief was. De laptop en de online lessen waren voor haar de spreekwoordelijke druppel.”

“Wat zeg je tegen een jongere die na veel gedoe eindelijk een laptop krijgt via de school en dan merkt dat er geen Office-pakket op staat?”

“Een moeder gaf aan dat ze haar dochttertje niet kon helpen met de laptop en de programma's waarmee ze moet werken. Ze spreekt slechts gebrekkig Nederlands en is niet op de hoogte van de nieuwste technologische snufjes.”

“Gezinnen kunnen dan wel gratis tekstverwerkingsprogramma's gebruiken, maar die bezitten niet dezelfde mogelijkheden als de officiële versies. Gebuisd worden omdat je niet dezelfde lay-out kan kopiëren, terwijl je wel antwoorden wel meestal correct zijn, dat komt zeer confronterend over.”

Ik kan de school niet bereiken

Een deel van de ouders en hun kinderen, had de afgelopen twee maanden moeite om de school te bereiken. Soms omdat bellen of mailen niet mogelijk is. Soms omdat ze onvoldoende Nederlands spreken. Ze schamen zich ook vaak voor hun situatie.

“Ik kan enkel bellen met WhatsApp.”

“Ik spreek de taal niet en durf niet bellen naar de school.”

“Er zijn jongeren zonder laptop, die als ze de school willen contacteren, alleen kunnen bellen. Maar de secretariaatsmedewerkers werken van thuis uit. Zij zijn enkel per mail bereikbaar.”

“Ik heb meermaals het signaal gekregen dat jongeren niet weten hoe het onderwijs zich opnieuw gaat organiseren.”

“Iemand zou net voor de coronacrisis definitief geschorst worden, maar dat was nog niet gefinaliseerd, de procedure liep nog. Daardoor is hij officieel nog steeds scholier, ook al moet hij niets meer doen. Hij kan dus ook niet starten met werken of zich inschrijven als werkzoekende.”

- “Ondanks de inspanningen van de school worden sommige gezinnen niet bereikt. Ouders durven de school niet goed contacteren. Kinderen met een grote achterstand schamen zich om dit toe te geven.”
- “Er is weinig tot geen contact tussen school en leerling.”

"Er is geen rustige studeerruimte."

61,2 % van de bevroagde kinderen en jongeren geeft aan geen rustige studeerruimte te bezitten.

Nochtans is net dat een basisvoorwaarde om in optimale omstandigheden online les te kunnen volgen. Veel kinderen en jongeren kunnen zich niet concentreren. De lessen volgen vergt erg veel energie voor hen en bezorgt een grote hoeveelheid stress.

- “Toen ik met mijn tieners een online filmpje maakte, zag ik dat er veel klasgenootjes hun huiswerk op de hoek van hun bed maakten. Ze gaven aan dat dit wegens plaatsgebrek was.”
- “Ik maak mijn huiswerk ’s nachts. Dan is het thuis rustig.”
- “Veel online groepswerken zijn erg frustrerend: ze vragen enorm veel energie. Een rustige studeerplek, zonder afleiding, is moeilijk te vinden. Sommige leerkrachten en professoren hebben zich niet of slecht aangepast aan het online aspect van het lesgeven.”
- “Een meisje van 15 jaar woont in een gezin met 5 kinderen. Ze kunnen enkel schoolwerk maken aan de tafel in de leefruimte. Terwijl zij haar taken maakt, zitten haar broers te gamen en lawaai te maken. Dat leidt haar enorm af, waardoor ze maar moeilijk vordert met haar werk.”
- “Jongeren moeten via een online platform les volgen, terwijl ze de kamer delen met andere broers en zussen die ondertussen tv kijken of spelletjes spelen.”
- “Digitaal les volgen in een gezin met zes kinderen, tussen 3 jaar en 16 jaar oud, is niet eenvoudig. Een rustig moment is er niet echt. Een rustige plek al helemaal niet.”
- “Het is moeilijk om je te concentreren voor de online les of huistaken als je de kamer moet delen met twee broers.”
- “Wij moeten met meerdere kinderen een tafel delen. Daarom is er weinig plaats om het materiaal te leggen en geraakt ons huiswerk door elkaar.”

“Er is niemand thuis die me kan helpen.”

61 % van de bevraagde kinderen en jongeren heeft niemand thuis die hen verder kan helpen met huiswerk en preteaching.

Vanuit de scholen wordt er soms verwacht dat ouders kinderen en jongeren helpen met preteaching. Dat is voor veel ouders in maatschappelijk kwetsbare situaties niet mogelijk. Het zorgt ervoor dat de stress en de druk op kinderen, jongeren en ouders stijgt. In sommige gezinnen helpen wel de oudere broers of zussen de jongere kinderen. Maar dat maakt het voor hen dan weer extra zwaar.

- “Een gebrek aan taalvaardigheid, de huisvesting en een tekort aan tijd bij ouders zorgen ervoor dat kinderen en jongeren thuis minder goed ondersteund worden bij het uitvoeren van taken. Daardoor dreigen conflicten te ontstaan binnen gezinnen.”
- “Ouders hebben vaak niet de kennis, mogelijkheden of tijd om hen te ondersteunen.”
- “Bepaalde ouders hebben weinig tijd om naast hun eigen werk nog veel tijd in het huiswerk van hun kinderen te steken.”
- “Ouders begrijpen dikwijls het huiswerk van de kinderen zelf niet.”
- “Ouders geven aan dat ze veel meer dan 2 uur per week bezig zijn met het huiswerk van hun kinderen.”
- “Het voelt voor hen alsof ze gefaald hebben als ze hun kind niet kunnen helpen met huiswerk. Plots moeten ze de rol van leerkracht overnemen en eisen ze veel meer van zichzelf dan nodig.”
- “Ouders ervaren enorm veel stress omdat ze hun kinderen niet kunnen helpen.”
- “Een meisje van 15 jaar geeft aan dat mama haar voortdurend stoort tijdens het schoolwerk. Haar mama begrijpt niet dat als haar dochter thuis is, ze toch nog gewoon taken moet maken. Ze kan ook geen rust vinden in een aparte ruimte om te studeren, want die is er niet.”
- “Ouders die geen Nederlands spreken, hebben enorm veel stress omdat ze hun kinderen niet kunnen helpen.”
- “Ouders vinden het moeilijk om het digitale verhaal te kunnen volgen. Toch zijn ze oprecht bezorgd over de onderwijskansen van hun kinderen.”
- “Oudere kinderen in het gezin gaan zich ontfemen over het schoolwerk van hun jongere broer of zus. Zij zijn ook de telefonische contactpersonen, omdat hun ouders met een taaldrempel kampen.”
- “Sommige ouders zijn het huiswerk zodanig beu dat ze de oplossingen (in de mate van het mogelijke) aan hun kinderen geven. Hoe langer dit duurt, hoe korter het lontje wordt. Zowel bij kinderen als bij ouders.”

“Ik durf niet naar school te gaan”

Er zijn ouders die hun kinderen toch thuis willen houden als de scholen weer opengaan. Ze hebben schrik dat die ziek zullen worden zolang het virus blijft rondwaren. Dus ook als de schoolpoort weer openzwaait, is het belangrijk om goed te communiceren met de ouders.

“Ga ik wel slagen?”

Heel wat kinderen en jongeren geven aan dat ze zich afvragen of ze dit schooljaar wel zullen slagen. De onduidelijkheid over de eindevaluaties en de examens valt hen enorm zwaar. Bovendien weten ze al helemaal niet hoe het komende er voor hen zal uitzien.

- “Een jongen werd van school gestuurd wegens probleemgedrag. Door de lockdown kon hij zich echter niet inschrijven in een nieuwe school. Vandaag zit hij dus thuis. Hij is nergens ingeschreven, kan geen lessen volgen, geen taken doen ...”
- “De onduidelijkheid is groot. Jongeren willen weten wat ze nog moeten doen om er zeker door te zijn dit jaar. ‘Wat KAN ik doen’, vragen ze zich af.”
- “Omdat ze geen zicht hebben op wat de toekomst biedt, geraken de jongeren in paniek.”
- “Hoe gaan ze de evaluaties doen?”
- “Jongeren hebben schrik dat ze het jaar niet met succes kunnen afwerken, dat ze hun diploma niet halen. Het is allemaal heel erg onzeker voor hen. Sommigen weten nog niet of ze examens zullen hebben en spannen zich extra in voor de opdrachten. Daardoor zijn ze erg veel voor school bezig en vergeten ze voor zichzelf te zorgen.”
- “Mondmaskers, *social distancing*, lessenspakket, examens, ... Dat brengt allemaal onrust met zich mee. En veel vragen.”
- “De angst voor de eindevaluatie groeit nu er minder examens en evaluatiemomenten zijn.”
- “Je voelt de stress bij OKAN-leerlingen die volgend schooljaar moeten doorstromen. Hoeveel van hen moeten hun jaar overdoen door de opgelopen achterstand?”

"Er zijn andere prioriteiten thuis. Daardoor heb ik weinig of geen tijd voor school."

56,5 % geeft aan dat er nu andere prioriteiten zijn thuis. Tijd besteden aan de school zit er daardoor niet altijd in.

Omdat kinderen en jongeren tijdens de lockdown altijd thuis waren, namen ze de zorg van broers of zussen op zich, of hielpen ze hun ouders om de financiële gevolgen van de crisis te bolwerken. In kwetsbare gezinnen zijn sommige essentiële zaken nu eenmaal dringender dan schoolwerk.

- “Veel kinderen en jongeren hebben niet de fysieke en mentale ruimte om online lessen te volgen. Soms hebben ze geen toegang tot de technologie die daarvoor nodig is, vaak ook verhindert een gebrekkige huisvesting hen om taken uit te voeren. Ook mentale ruimte en tijd spelen mee. Veel kinderen en jongeren moeten helpen in het huishouden en zorgen voor broers, zussen, ouders ...”
- “Voor sommige jongeren is het niet zo duidelijk wat ze moeten doen. Het is nog gemakkelijker om nu afstand te nemen en niets voor school te doen waardoor de achterstand nog groter wordt. Jongeren begrijpen de impact niet op hun schooljaar wanneer ze hun schooltaken verwaarlozen. Voor hen is dat op dit moment even geen prioriteit. Het samenleven in een verontrustende thuissituatie vraagt soms al erg veel energie, waardoor deze kinderen en jongeren de extra druk van de school liever afhouden. Dat begrijpen de leerkrachten niet altijd even goed.”
- “De financiële thuissituatie zorgt ervoor dat verschillende jongeren uit werken gaan in plaats van thuishaken te maken. Nu de lessen weer opstarten, zijn er ook daar jongeren die het werk als prioriteit nemen.”
- “Een 19-jarig meisje studeert orthopedagogie in het eerste jaar. Ze zijn thuis met zes kinderen (tussen 19 en 1 jaar oud). Het meisje woont in een sociale woning en sinds komst van de jongste moet ze een kamer en bed delen met haar 16-jarige zus, die ook haar eigen problemen kent. Er wordt van haar verwacht dat ze zorg draagt voor haar zussen en broers. Zo komt ze in normale omstandigheden al amper aan studeren toe. Sinds de lockdown lukt het al helemaal niet, want iedereen in huis zit opeengepakt in de kleine ruimte. Haar tweelingbroers zitten in het 2de leerjaar. Ze had gehoopt dat die met de heropstart van de scholen weer naar de klas konden gaan. Dan zou zij meer tijd en ruimte hebben voor haar schooltaken. Maar de school van haar broers heeft beslist dat het tweede leerjaar daar momenteel niet kan starten. Ze ziet het nu helemaal niet meer zitten!”
- “Zo veel kinderen hebben geen tijd voor huiswerk omdat ze thuis altijd meehelpen ...”

2. Huisvesting en leefruimte

"Er is weinig (eigen) ruimte thuis."

76,5 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat er weinig eigen ruimte thuis aanwezig is. Het grootste deel van de bevroagden woont te klein en met te veel op een kleine oppervlakte. Op momenten waarin een (hele of gedeeltelijke) lockdown geldt, is dat extra zwaar.

- “Het grootste deel van onze jongeren heeft zich de voorbije weken goed aan de maatregelen gehouden. Maar de duur van de lockdown en het goede weer zorgen voor heel wat frustraties. Jongeren gaan meer en meer samentroepen ...”
- “De meesten hebben weinig eigen ruimte: hun huis is klein en hun gezin groot.”
- “Heel wat van onze kinderen zitten thuis met velen samen in kleine ruimtes. Door een gebrek aan een eigen plek stijgt de spanning daar dag na dag.”

- “Er is geen privacy thuis. Jongeren geven aan dat ze op elkaars lip zitten en daardoor soms in de clinch gaan met hun ouders, broers en zussen.”
- “Ik ken een alleenstaande mama die behoort tot de risicogroep. Daarom zit ze nu in quarantaine. Samen met haar vijf kinderen. In een erg krappe woning.”
- “Voltallige gezinnen zijn nu tegelijkertijd thuis, maar daar wonen ze te klein voor. Daardoor is er enorm veel spanning en stress in huis.”
- “Er is geen ruimte om gewoon te zijn.”
- “Studenten hoger onderwijs die geen eigen ruimte hebben: dat is geen uitzondering.”
- “Teveel personen in een te klein huis, dat wil zeggen dat alle kinderen in het gezin aan dezelfde tafel huiswerk moeten maken. Dat zorgt voor chaos.”
- “Het is veel te druk thuis.”
- “Gezinnen zijn klein gehuisvest. Vijf kinderen in een appartement? Dat is echt overbevolking.”
- “Er is altijd wel iemand thuis. Op mijn eigen zijn, is vaak onmogelijk.”
- “De woningen zijn te druk en er lopen te veel kinderen rond. Daardoor kunnen jongeren hun huiswerk niet maken en voelen ze geen rust.”
- “Jongeren die geen eigen kamer hebben en het zonder privacy of ontspanning moeten doen, voelen meer stress.”
- “Sociale woonhuizen voorzien geen al te grote leefruimte. De tuinen zijn klein en openbare pleintjes bevinden zich dicht bij andere woningen.”
- “Er is geen ruimte voor schoolwerk of om te bewegen.”
- “Kinderen moeten schooltaken maken aan de keukentafel. Dezelfde keukentafel waar andere familieleden huiswerk maken en mama bezig is met het huishouden of maaltijden bereidt.”
- “De huizen zijn te klein. Daarom hangen kinderen en jongeren veel rond op straat.”
- “Ik merk dat veel jongeren hun thuis ontvluchten om in de openbare ruimte af te spreken met vrienden. Ze tasten ook sterk hun grenzen af door die vrijheid. Ik ontmoette zo twee 14-jarige meisjes die stomdronken waren op een schooldag. Eén ervan moest naar de spoed.”
- “Het is heel druk als iedereen heel de tijd thuis is. Je vindt geen rust.”

Voor jongeren die dakloos zijn en die in normale omstandigheden op hun vrienden kunnen terugvallen, is dit een extra stressvolle periode.

- “De studio waarin een jongere woonde, werd net voor de crisis onbewoonbaar verklaard en afgesloten. De jongere was niet op tijd ingeschreven op het volgende adres.”
- “Sofasurfers moeten harder zoeken naar deelruimtes. Zij krijgen het veel moeilijker.”
- “Er ontstaan 'nieuwe gezinnen' door sofasurfen. Het is moeilijk om de juiste afspraken te maken en de begeleiding van de jeugdwelzijnswerking valt weg. Nu ze 24 uur op 24 bij elkaar samenwonen, moeten sofasurfers 'onzichtbaar' worden voor de burens en de huisbaas. De

angst is groot dat zij betrappt worden en weer op straat belanden. Sofasurfers worden geboet omdat ze niet op hun adres zijn als er klachten van burens of de huisbaas bij de politie binnenkomen. Ze kunnen dan onmogelijk aantonen dat ze daar verblijven.”

Ook het gebrek aan openbare speelpleinen en groene ruimtes weegt hard door.

- “Veel kinderen en jongeren wonen te ver van een bos, een natuurgebied of een plaats waar je wel mag komen zonder de regels met voeten te treden.”
- “Wie geen tuin heeft, zoekt zoveel mogelijk natuurgebieden op. Maar die zijn nu ook vaak overbevolkt. Vroeger werden ze als rustpunt gebruikt, vandaag zijn ze dat niet meer.”
- “Als je met een kleuter naar het park gaat en je treft daar een afgesloten speeltuin aan, dan zorgt dat alleen voor meer spanningen. De kleuter begrijpt niet waarom de speeltuin afgesloten is; die wil gewoon spelen. Dat soort maatregelen beperkt de buitenruimte nog meer.”
- “Kinderen die constant bij elkaar in dezelfde ruimte zitten, zullen sneller ruzie krijgen. Als we ze bellen dan kunnen we elkaar niet horen door het lawaai. Ze vinden maar geen plek om rustig te praten met ons.”

"We hebben geen tuin."

61,2 % van de bevraagde kinderen en jongeren bezit geen tuin. Zij zijn afhankelijk van het publieke domein als ze even een frisse neus willen halen of buiten willen spelen.

- “Waar ik woon heeft niemand een tuin. Er zijn toch wel wat kinderen die daarom buiten op de stoep spelen.”
- “De meeste van onze kinderen en jongeren wonen in appartementen. Daar is er geen tuin. En de speeltuin in de buurt is nu ook geen optie meer.”
- “Veel van onze kinderen en jongeren wonen in arbeidershuizen of appartementen zonder tuin”.

"Ik durf niet buiten te komen."

50,6 % van de bevraagde kinderen en jongeren durft niet buiten te komen. Soms is dat omdat ze niet mogen van hun ouders of de instelling waar ze verblijven. De twee meest aangehaalde redenen zijn echter ingegeven door angst: om ziek te worden of om een boete te krijgen. Een aantal van deze kinderen en jongeren is sinds de coronamaatregelen van kracht werden het huis niet meer uit geweest. De mentale impact daarvan is immens. Sommige jeugdwelzijnswerkers proberen hen te overtuigen om toch samen een wandeling te maken.

- “Kinderen en jongeren mogen niet buiten van hun ouders of hun instelling.”

- “We weten niet wat doen.”
- “Een student bleef twee volle weken op zijn kot omdat hij dacht dat hij niet buiten mocht komen.”
- “Mijn papa wil totaal geen risico's nemen waardoor ik zelfs niet even naar de winkel mag of buiten een wandeling kan maken. Ik word zot in mijn kot, maar wil ook geen ruzie maken met mijn papa. Onze band is net terug een beetje beter.”
- “Het zusje van twee criminele broers heeft het thuis psychisch zwaar. Normaal is zij veel buiten met haar vrienden en nu mag dat niet.”
- “Verschillende kinderen zijn sinds het begin van de lockdown niet meer uit hun woning of appartement geweest. Ouders en kinderen zijn bang dat ze ziek worden of dat ze het virus mee naar huis brengen. Ik maak mij zorgen dat ze te weinig bewegen. Het is heel moeilijk om daar via telefoon mee aan de slag te gaan.”
- “Ouders hebben heel veel schrik. Hun kinderen MOGEN niet naar buiten voor een wandelingetje of zo. Dikwijls gaat er maar één ouder naar buiten, om boodschappen te doen.”
- “Ik merk dat ouders schrik hebben. Daarom laten ze de kinderen het huis niet uit. Maar daar hebben ze vaak weinig tot geen speel- en knutselmateriaal. Ze zitten uren aan de tv gekluisterd. Ik merk aan de bezoeken die ik breng dat ze zelfs niet meer aan de deur willen komen. Ze zijn futloos, hebben geen sociale contacten meer en zijn onzeker.”
- “Een gezin woont op een appartement met hun vier kinderen. Ze hebben geen tuin en zijn bang om het virus op te lopen als ze hun woning verlaten, zelfs al respecteren ze de maatregelen. Het gevolg? Ze komen enkel voor de hoogstnoodzakelijke dingen naar buiten. Dat heeft een invloed op hun welzijn.”
- “Naast het vele schoolwerk hebben we niet echt een plaats om naartoe te gaan. Ook het sociaal contact missen we erg.”
- “Er is veel angst voor de boetes als je het huis verlaat. Die zijn onbetaalbaar voor onze gezinnen.”
- “Bij een gezin dat we kennen, wil de moeder niet dat de kinderen buitenkomen. Ze wonen op een appartement zonder tuin, met enkel een balkon. Buiten die vier muren mogen de kinderen niet komen. De moeder zelf komt wel nog buiten om naar de winkel te gaan, maar meer niet. Ze heeft zo veel schrik van het virus dat ze er panisch van wordt.”
- “Ze hebben angst om medebewoners te besmetten, dus blijven ze thuis. Op die manier lopen zij het virus zeker niet op. Maar thuis is er geen mogelijkheid om hun favoriete sport (dikwijls voetbal) te beoefenen.”
- “Uit de stoepbezoeken bleek in het begin heel hard dat kinderen, jongeren en ouders NIET meer buitenkwamen. Nu krijgen we vaker en vaker te horen dat het wel gebeurt. Veel van onze tieners overtreden nu de maatregelen ook wel (bewust).”
- “Je zou de vreugde op het gezicht van kinderen, jongeren en hun ouders moeten zien als we langsgaan: eindelijk zien ze eens iemand anders aan de deur. Maar de angst van de ouders voor het virus – en het gebrek aan kennis door een taalbarrière – maakt dat er niets aan die situatie verandert. Ook niet nu de bubbel waarin contact toegelaten is, uitbreidt.”

- “Ik mag niet naar buiten van mijn ouders, ook niet om eventjes een frisse neus te halen. We zitten met zijn allen al twee maand in ons klein appartement.”
- “Jongeren kunnen, behalve bij het jongerenonthaal, bijna nergens terecht. Ze zijn bang om boetes te krijgen als ze buiten komen. Er moet meer ingezet worden op 'fysiek' contact, liefst met een leuke invulling.”
- “Er zijn kinderen en jongeren die van het begin van de lockdown niet meer zijn buiten geweest.”
- “De kinderen hebben geen eigen tuin en hun ouders verbieden hen buiten te gaan. Kinderen zitten soms al 8 weken binnen. Veel van hen hebben schrik om mensen te ontmoeten. In heel wat gezinnen loopt de spanning hoog op.”

3. Politie

"Ik ben bang om een boete van de politie te krijgen."

58,8 % van de bevroagde kinderen en jongeren geeft aan angst te hebben voor een boete.

Kinderen en jongeren die opgroeien in maatschappelijk kwetsbare posities hebben enorm veel schrik van de monsterboetes (tot wel 250 euro) die al werden uitgedeeld. De betrokken gezinnen hebben het nu al financieel zwaar: een boete die zo hoog is, kunnen ze onmogelijk betalen. Jongeren voelen zich dan schuldig. Zij gaan op zoek naar allerlei mogelijkheden om aan die centen te geraken.

- “Ze hebben schrik voor een boete als ze onderweg zijn om met een begeleider af te spreken.”
- “Twee jongens van Afghaanse afkomst staan in een park te praten. In hun ogen doen ze niets fout, maar ze krijgen wel een boete van 250 euro.”
- “Ik ga met vrienden op zoek naar een geboortecadeau voor mijn toekomstig kind: boete!”
- “Een jongere zag hoe een groepje andere jongeren dat rustig zat te chillen een boete kreeg: schending van het samenscholingsverbod.”
- “De ene controle is de andere niet. Afhankelijk van de agent krijgen jongeren al dan niet een boete.”
- “Jongeren die samen boodschappen gaan doen, hebben een boete gekregen omdat ze de maatregelen niet respecteerden.”
- “Een van de gasten dat dakloos is, kreeg een voorlopig onderkomen in de lokalen van de stad. Beter binnen warm en droog dan buiten op straat. Maar de eenzaamheid had ook hem te pakken. Daarom kwamen er nu en dan eens andere jongeren op bezoek. Tijdens een niet zo legaal spontaan feestje trokken ze de aandacht van een politiepatrouille. Meerdere jongeren kregen een GAS-boete of een proces-verbaal, een bedrag van 250 euro. Sommige van deze gasten hebben ondertussen al voor de tweede of derde keer een boete ontvangen. Dat is 750 euro die betaald moet worden door een gezin dat het vaak al financieel moeilijk heeft

door heel deze coronacrisis. Gebeurtenissen als deze doen niet veel goeds aan kwetsbare gezinnen. Jongeren die al slachtoffer zijn van hun eigen kwetsbaarheid, worden nog eens slachtoffer. Sommigen lopen rond met een erge vorm van schuldgevoel naar hun familie toe. Ze denken dat recht te moeten zetten door een misdaad te plegen. Zij zien dat hun ouders nu al niet kunnen overleven. Ik zie geen meerwaarde in dergelijke boetes. Ze schaden de jongeren en de portemonnee van de ouders.”

- “Gezinnen kunnen de financiële last niet altijd dragen en komen in de problemen, waardoor ook de jongeren zelf in de problemen komen. Een jongen van 15 probeerde bijvoorbeeld een overval te plegen omdat zijn ouders het financieel niet meer getrokken kregen.”
- “Enkele kinderen kregen een boete omdat ze in de tweede week van de lockdown buiten aan het spelen waren op het basketveldje.”
- “Gasten krijgen een boete door op een bankje te zitten. Dat kost hen 250 euro. Een van hen had het voorbije jaar 90 euro gespaard voor een scooter, maar moet die nu afgeven en zijn boete verder afbetalen bij zijn moeder. Voor sommigen is het bijna onhaalbaar om zo'n boete te betalen. Kan er gekeken worden naar persoonlijke situaties?”
- “Er zijn geen duidelijke regels, dus er kan verwarring ontstaan.”
- “Ik krijg vooral vragen zoals 'krijgen we echt een boete als we bijvoorbeeld gaan sporten?' van anderstaligen die de maatregelen niet goed snapt in het begin.”
- “Veel van onze jongeren ontvingen al boetes. Ze hebben meer angst van wat er nadien thuis gebeurt dan van de politie zelf. We zagen ook echt al voorbeelden van cases waarin ze geïnterviewd werden: soms is de aanleiding een effectieve overtreding, soms ook niet.”
- “Zelfs kinderen kregen boetes omdat ze op straat aanwezig waren.”
- “Jongeren krijgen een boete van 250 euro omdat ze samen staan in de wijk, zelfs al respecteren ze een afstand.”
- “Ik ken voorbeelden van jongeren die de politie niet durven bellen bij een uit de hand lopende situatie, omdat de vriendin thuis was blijven slapen en zij paniek hadden voor de boetes. Gevolg: de dochter krijgt klappen van de dronken vader.”

"Ik ben bang om door de politie aangesproken te worden."

30,6 % van de bevroagde kinderen en jongeren geven aan dat ze bang zijn dat de politie hen op hun gedrag in de openbare ruimte zal aanspreken.

- “Openbare plaatsen geven hen angst omwille van de aanwezige politie.”
- “Velen lopen om de politie heen als dat kan. Ze maken er bewust een ommetje voor. Jongeren lijken geen vertrouwen te hebben. De politie maakt hen eerder bang en geeft hen het gevoel dat ze continu gecontroleerd worden.”
- “De politie en de stad hanteren allebei andere richtlijnen. Dat zorgt voor verwarring en brengt extra spanningen met zich mee.”

"Ik vind dat er te veel politie op straat is en voel me geïseerd."

30,6 % voelt zich geïseerd door de politie die aanwezig is op straat. De mate waarin dat speelt bij kinderen en jongeren is afhankelijk van gemeente tot gemeente. Er is ook een verschil merkbaar tussen politieagenten onderling.

- “Jongeren voelen zich enorm geïseerd. Sommigen worden tijdens één en dezelfde wandeling door verschillende agenten aangesproken.”
- “De politie izeert jongeren en allochtonen.”
- “Skaters voelen zich geïseerd. Het is moeilijk om uit te leggen dat sporten wel kan en spelen niet. Jongeren begrijpen ook niet dat wat de Nationale Veiligheidsraad beslist eerst nog op de lokale haalbaarheid ervan getoetst moet worden door de burgemeester. Ze begrijpen dan ook niet dat er in de ene gemeente wel dingen kunnen en de andere niet. Daardoor krijgen ze lak aan de regeltjes. Het woord politiestaat durft al eens te vallen. De politie wil regels ook in handhaafbare zaken vertalen en staan minder open voor een bemiddelende rol.”
- “Jongeren geven aan dat ze de veiligheidsmaatregel zeer goed begrijpen, maar na een tijdje zien ze het ook als een provocatie. Voor hen zijn de voortdurende politieaanwezigheid in de wijk, maar zeker ook het inzetten van drones niet langer alleen een gevolg van de coronadreiging, maar een controle-instrument. Ze hebben een gevoel van misbruik van de situatie.”
- “Jongeren zonder papieren en daklozen lopen een extra groot risico door de bijkomende politiecontroles.”
- “Je kan het begrip ‘essentiële verplaatsing’ breed interpreteren. Dat geldt zowel voor jongeren die even met de auto willen gaan rondrijden als voor agenten.”
- “Voornamelijk de jongens worden heel veel aangesproken, zelfs aan de eigen voordeur. Toen één van de jongeren daar aan het roken was, kwam de politie vragen wat hij buiten stond te doen. En er zijn ook heel duidelijk verschillen. Op paaszondag was het bijvoorbeeld heel druk

in de stad. Een grote hoeveelheid van mensen bij elkaar, maar er werd niets op gezegd. Ondertussen waren er wel grote controles op de pleintjes.”

- “(Iets oudere) jongeren zijn massaal hun werk kwijt geraakt: onstabiele werkcontracten via interim, ... Met verveling tot gevolg. Zij komen buiten, zoeken elkaar op, wat dan weer een reactie van de politie met zich meebrengt. Dat uitdagen (langs beide kanten) leidt tot kat-en-muisspelletjes en agressie.”
- “De politie die het dichtst bij de mensen staat (de wijkagent, de jongerenpolitie, ...) moet omwille van de coronacrisis andere taken op zich nemen. Hun prioriteiten verschuiven, waardoor er zeer weinig connectie is tussen de jongeren en politie. Het zijn de interventie-eenheden die op hun manier interventies doen. Dat zorgt voor olie op het vuur.”
- “We krijgen het signaal dat de politie shiften van 12 uur moet draaien. Dat zorgt voor vermoeidheid en mogelijk ook minder geduld bij hen. Daarnaast vernemen we ook dat er vanuit de federale overheid aan de politie wordt meegegeven dat zij meteen mensen moeten beboeten.”
- “De politie heeft een agressieve en assertieve houding naar jongeren toe. Rondhangen op straat wordt gezien als overlast.”
- “Ze hanteren het verdeel-en-heersprincipe. Sommige groepen jongeren worden sneller gevisieerd dan andere: wie een andere huidskleur heeft, wie al bekend staan bij de politie, ...”
- “Hardhandig en selectief aanpakken: dat is de trend. Vooral in sommige gemeentes zijn er erg veel controles, die gebeuren met een cowboy- en machohouding.”
- “De jeugd heeft niet echt rust als ze buiten is. Ze wordt snel als overtreder van het samenscholingsverbod gezien door de politie.”
- “Veel collega’s en jongeren met een andere origine voelen zich benadeeld en gevisieerd. Wanneer een gekleurde man of vrouw de afstandsregels niet respecteert, valt het erg op dat de politie daar sneller op inspeelt dan bij een witte middenklasser. Aan de kaai op het Zuid bijvoorbeeld respecteerde een grote massa mensen wekenlang de regels niet. Combi’s rijden er iedereen voorbij (heb ik zelf ook ervaren). Vergelijk dat eens met de Turnhoutsebaan, het Sint-Jansplein of de Handelstraat in Antwerpen-Noord ...”
- “Drones worden als intimiderend ervaren. Agenten in burger gaan in gesprek met jongeren en stellen zich heel begripvol op. Er zijn verschillende maten en gewichten: volwassenen in het dorp worden minder aangesproken.”
- “Ik hoor overwegend positieve geluiden: er is begrip voor de omstandigheden waarin de politie moet werken en lof voor de milde aanpak.”
- “Binnen mijn lokale context heb ik gelukkig nog geen negatieve verhalen gehoord over hoe de politie optreedt op vlak van de coronamaatregelen.”

4. Familie

"Mijn ouders hebben het financieel moeilijk."

58,8 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat ze merken dat hun ouders het financieel moeilijk hebben. Een groot deel van de jeugd die we bereiken, leeft sowieso al meer in armoede, al zijn zij zich daar niet altijd bewust van. Dat in deze tijden bijna 60 % onder hen dat toch beseft, is enorm. De uitgaven van veel gezinnen zijn gestegen doordat alles veel duurder geworden is. Tegelijkertijd zijn hun inkomsten vaak gedaald omdat één of beide ouders in technische werkloosheid belandde(n).

- “Ik heb materiële problemen gezien nu goedkope merken in supermarkten vaak uitverkocht zijn.”
- “De financiële problemen zijn nu nog groter dan anders.”
- “Een jongere gaf aan dat zijn vader wil dat hij op zoek gaat naar werk als jobstudent. Terwijl de jongere vooral schrik heeft voor zijn eigen gezondheid.”
- “Mijn vader is de enige verdiener in ons gezin. Omdat hij nu technisch werkloos is, maakt dat het voor ons moeilijker om rond te komen.”
- “Veel gezinnen hebben geen budget om online aankopen te doen.”
- “Jongeren beseffen dat hun ouders het moeilijk hebben. Ze voelen zich schuldig omdat zij nu meer druk op het gezin zetten.”
- “Sommige jongeren gaan nu COVID-19-jobs uitvoeren om het gezin financieel bij te staan, maar daardoor kunnen ze hun huiswerk niet maken.”
- “Gezinnen hebben het nu financieel veel moeilijker. Winkelen is duurder en iedereen zit de hele tijd samen in huis; dat zorgt voor een hoger energieverbruik. Niet iedereen krijgt bovendien korting op de energiefactuur omdat ze in hun sector gewoon doorwerken of voor de crisis al werkloos waren.”
- “De ouders zijn technisch werkloos en hebben moeite om de facturen te betalen en dus moeten ze wel gaan aankloppen bij het OCMW.”
- “Veel gezinnen hebben we moeten doorverwijzen naar voedselhulp, omdat er geen centen waren om eten te kopen.”
- “De vraag naar voedselpakketten is ook gestegen. COVID-19 brengt de pijnlijke verschillen in onze samenleving nog meer naar boven.”
- “Een meisje werd samen met haar familie thuisloos. Ze heeft ondertussen tijdelijk onderdak gevonden maar haar ouders hebben nog steeds geen inkomsten. Deze familie wordt ondertussen opgevolgd.”

- “Jongeren vanuit bijzondere jeugdzorg verblijven meer thuis. Maar ook in gezinnen die van een leefloon moeten rondkomen, is de financiële druk hoog, want dat leefloon is niet verhoogd.”

"Mijn ouders hebben het mentaal moeilijk."

55,3 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat hun ouders het mentaal moeilijk hebben.

Er wordt meer ruzie gemaakt tijdens de coronacrisis. Iedereen zit immers de hele tijd verplicht thuis, in een krappe huisvesting. Reken daar de preteaching van de kinderen en jongeren bij en de slechte financiële situatie, en de impact op gezinnen wordt immens.

- “Ik maak veel ruzie met mijn ouders.”
- “Psychologische problemen in de familie worden nog versterkt door de extra stress.”
- “Er komt meer druk te staan op de kinderen. Ouders weten niet goed hoe met de situatie om te gaan. Ze hebben schrik voor besmettingen, voelen de financiële druk stijgen en werken dat op de kinderen uit.”
- “Relaties worden door verschillende factoren zwaar op de proef gesteld.”
- “Er heerst angst voor familieleden die tot de risicogroep behoren.”
- “Een gezin vertelde me dat ze na verloop van tijd een mentale vermoeidheid ervoeren. Vooral als je kleine kinderen hebt, is het niet evident om de hele dag met hen bezig te zijn. Zij kunnen geen stoom afdrukken. De preteaching van de scholen is ook enorm stresserend. Elke keer één van je kinderen op de laptop helpen terwijl je weinig Nederlands kent en amper iets van computers weet: dat is een samenloop van omstandigheden die de situatie bijzonder bemoeilijkt.”
- “In een groot gezin met 5 kinderen is het moeilijk voor de mama om voor iedereen gelijk te doen. Er zijn nogal regelmatig discussies en ruzies.”
- “Co-ouderschap geeft meer angsten als er geen zekerheid is dat de andere ouder goed voor de jongere kan zorgen.”
- “Neem het voorbeeld van een standaardgezin, waarvan de zoon van 15 autisme heeft. Er zijn ook financiële problemen. De stroeve communicatie tussen de familieleden zorgt voor veel stress bij mama en papa. Dan is er nog de werksituatie en het financiële aspect. Een OCJ zou worden opgestart, maar werd uitgesteld door de coronamaatregelen. Dit gezin heeft dringend ondersteuning nodig, maar die laat nu veel langer op zich wachten.”
- “Bij ons komen twee broers met autisme. Mama zit vast in Irak. Zij was op bezoek bij familie en geraakt niet thuis door de coronacrisis. De zonen zijn fulltime thuis want hun normale voorziening is gesloten wegens corona. Papa durft het huis niet uit om boodschappen te doen. Hij is bang dat zijn zonen dan zullen vechten.
- “Ik weet dat beperkingen voorkomen in alle lagen van de bevolking, maar bij kwetsbare gezinnen is dat een extra factor van kwetsbaarheid. Het legt extra druk op de gezinnen.”

- “Vooral gezinnen die op appartementen wonen en meerdere kinderen hebben, krijgen het echt zwaar. Dat horen we erg vaak.”
- “Veel jongeren hebben enorm veel conflicten thuis. Anderen slapen heel de dag en hebben amper contact met het eigen gezin. Ook de ouders geven aan dat het echt heel zwaar en moeilijk is.”

"Mijn ouders hebben het moeilijk om hun emoties onder controle te houden."

42,4 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat hun ouders het moeilijker hebben om hun emoties onder controle te houden.

- “De ouders maken onderling meer ruzie in deze periode.”
- “Ze worden sneller boos omdat ze constant in elkaars buurt aanwezigheid zijn.”
- “Door de ruzies tussen mijn jongere broer en mijn papa is de sfeer niet zo aangenaam thuis. Hierdoor zit ik veel op mijn eigen kamer en ga ik weer veel meer gamen. Terwijl ik daar net wat van 'afgekickt' was.”
- “Mama wordt boos omdat ik tijdens het nieuws hulp vraag voor de preteaching.”
- “Jongeren vertellen veel meer over de ruzies die er thuis gaande zijn. Zowel tussen de ouders als tussen ouder en kind. De ruzies zijn heftiger dan vroeger. En ze zouden ook langer duren doordat ze minder ademruimte of ruimte voor zichzelf hebben.”
- “De ouders van F. zijn pas uit elkaar. Haar mama woont al samen met de nieuwe vriend waar F. niet mee overweg kan. Ze is verplicht om binnen te blijven met een persoon die ze liever niet ziet. Dit is de reden waarom ze de maatregelen niet respecteert, veel op straat rondhangt en naar vrienden gaat.”
- “Een van mijn gasten in na tussenkomst van het CLB terug naar zijn internaat mogen gaan. De relatie met zijn mama stond zo onder spanning dat het hem allemaal teveel werd.”
- “Kinderen en jongeren uit internaten die daar met een reden zitten, verblijven nu gedwongen terug thuis. Vanuit de overheid komen er gewoon geen richtlijnen voor internaten.”
- “Voor kinderen en jongeren is het nu heel zwaar om de hele dag thuis te zijn als hun ouders verslaafd zijn aan drugs.”
- “Ouders die meer naar alcohol grijpen: ja, dat komt zeker voor.”

Geweld binnen de familie komt ook meer voor.

- “We ontvangen meer klachten van kindermishandeling tijdens deze coronacrisis.”
- “Een van de ouders van een jongere die ik ken, drinkt veel meer. Dat geeft meer ruzie en spanningen. Soms krijgt de jongere slaag, maar hij wil dat niet aangeven. De gevolgen zijn volgens hem dan veel te groot. En er is geen tussenweg.”

- “T. heeft ruzie gemaakt met zijn mama. Om de gemoederen te bedaren is mama’s vriend ertussen gekomen. Die kreeg een slag van T. waarop T. door zijn mama op straat werd gezet. Naar zijn papa wil hij niet, want daar maakt hij veel ruzie en dus respecteert hij de maatregelen niet en hangt hij rond op straat en bij vrienden. ”
- “Bij veel jongeren is er ruzie thuis. Meer jongeren geven aan dat ze alleen willen gaan wonen. Die kunnen hun thuissituatie niet langer aan.”
- “Ik hoor van jongeren die wegwillen uit de familie omwille van een gewelddadige vader.”
- “Waar kunnen jongeren met gescheiden ouders terecht die in een onveilige situatie leven, bijvoorbeeld bij stiefouders? Die kunnen gewoon niet weg.”

"Ik en mijn broer(s) / zus(sen) maken nu meer ruzie."

61,2 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat ze meer ruzie maken met hun broer of zus.

- “Tijdens het schoolwerk lopen de frustraties tussen broers op.”
- “Conflictsituaties tussen familieleden komen vaker voor. De weinige ruimte zorgt voor ruzies tussen kinderen onderling.”
- “Een meisje uit mijn buurt kreeg op straat een harde klets in het gezicht van haar oudere broer. Het meisje moest meteen naar huis komen van de ouders. De jongen was helemaal aan het trillen: hij was buiten zijn normale doen.”
- “Een leerling heeft een tweelingbroer. Omwille van een problematische situatie vertonen ze vaak agressief gedrag. Omdat zij momenteel niet naar het internaat kunnen, neemt de agressie thuis toe.”
- “Heel wat kinderen en jongeren maken ruzie over de laptop, omdat ze die allemaal nodig hebben voor school.”
- “Veel ruzie ontstaat omdat er te weinig ruimte is om schoolwerk te maken.”
- “Een meisje slaapt normaal met haar zus in één kamer, maar vandaag slaapt ze op de vloer van de zolder. De druk is te groot tussen hen.”
- “Ik moet voor mijn broers en zussen zorgen.”
- “Van oudere kinderen wordt vaak verwacht dat ze de kleintjes helpen met huiswerk, maar dat verloopt soms zo conflictueus dat iedereen het maar opgeeft.”

“Ik mis familieleden”

Kinderen en jongeren geven aan dat ze hun familieleden missen. Wie in een instelling zit, heeft het heel moeilijk nu ze geen bezoek mogen ontvangen.

- “Ik mis andere familieleden en vrienden tijdens de iftar. Normaal komt er altijd veel bezoek dan. Nu gaat dat niet meer.”
- “De gezelligheid van een iftar is minder omdat die enkel binnen het gezin kan doorgaan en niet met familie, vrienden en burens.”
- “Jongeren missen vooral hun grootouders. Ze weten en begrijpen wel dat ze geen contact kunnen hebben omdat dat het risico voor hun gezondheid verkleint, maar het weegt wel mentaal.”
- “Jongeren in de bijzondere jeugdzorg of in een instelling kunnen vaak geen bezoek ontvangen omdat er intern (streng) regels worden gehanteerd.”
- “Heel wat jongeren verblijven in een instelling. Omwille van corona zijn dat per definitie gesloten instellingen geworden. Dat wil zeggen dat kinderen en jongeren geen fysiek contact meer hebben met hun ouders of voogd. Zowel voor ouders als hun kinderen creëert dat een extra zware psychische last. Verschillende ouders met wie we werken, klagen aan dat leerkrachten hun kinderen sneller zullen zien dan zichzelf. We hebben ook al weet van gevallen waarbij kinderen of jongeren omwille van gedragsproblemen (veroorzaakt door het ontbreken van contact met de ouders) uit de instelling verwijderd worden. Ook weglopen uit de instelling komt voor. Daarna mag de jongere, omwille van mogelijke besmetting, niet terug binnen.”
- “De ouder van een kind in een instelling heeft dat kind al niet meer gezien sinds het begin van de crisis. De instelling ligt namelijk in een andere provincie. Daarom mag de vader niet op bezoek bij zijn eigen kind.”
- “Een jongere kan momenteel geen bezoek ontvangen van z'n mama omdat ze in een psychiatrisch ziekenhuis verblijft. Er is ook geen verder netwerk om dat op te vangen. Beiden hebben het hier emotioneel heel zwaar mee.”
- “Ik ging bij een jongere op bezoek in de gemeenschapsinstelling. Hij ontving al twee maanden geen bezoek meer en koos mij uit als één van zijn twee vaste bezoekers. Hij zou zijn moeder willen kiezen, maar die kan de pasgeboren baby niet alleen achterlaten. Het kindje meenemen mag niet. Na een gesprek van vijftig minuutjes (met mondkap, aan een tafel van drie meter lang met een glazen tussenwand) waarbij we maar de helft van elkaars woorden begrepen, ronden we af door te zeggen dat we héél blij waren elkaar te zien en dat ik hem doodgraag zag. Ik deed ook de groeten aan de andere jongens van de jongerenwerking die in de gemeenschapsinstelling rondliepen.”
- “Kinderen in instellingen vinden de regeltjes ongemeen streng. Eén jongen wil eigenlijk vooral zijn vriendin kunnen bellen of ontmoeten, maar dat wordt niet toegelaten. De versoepeling van de maatregelen geeft hem de mogelijkheid om zijn familie te zien, maar hij verblijft voornamelijk in de instelling net omdat hij met hen een slechte verstandhouding heeft.”

- “Ik voel me alleen. Ik mis mijn familie.”
- “Bij gescheiden ouders is het soms twee maanden geleden dat de kinderen papa nog hebben gezien.”

5. Welzijn & gezondheid

"Ik mis mijn vrienden / vriendinnen."

94,1 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat ze hun vriend(inn)en missen.

- “Ik ontvang signalen van jongeren die het moeilijk hebben om nu hun frustraties te delen met vrienden. In deze moeilijke tijd willen ze veel delen met elkaar, maar door de afstand en de regels is dat zeer moeilijk. Dat heeft een invloed op hun welzijn.”
- “Ze missen het om hun vriend(inn)en te zien, om samen rond te hangen.”
- “Elkaar online zien is toch niet hetzelfde als iemand echt ontmoeten.”
- “Het is voor jongeren heel pijnlijk om de hechte banden met hun vrienden te moeten missen.”
- “Ze missen een knuffel van hun vrienden.”
- “De jongeren zitten thuis en hebben hun ‘peers’ niet om mee te babbelen. Ze geven aan dat ze toch nood hebben aan een gesprek.”

"Ik mis rust."

37,7 % van de kinderen en jongeren geeft aan dat ze rust missen

- “Door alle stress heb ik al een lange tijd geen gevoel van rust meer gehad.”

"Ik mis school."

72,9 % van de bevraagde kinderen en jongeren geeft aan dat ze school missen. Zij zouden graag weer wat meer structuur in hun leven willen en natuurlijk verlangen ze ernaar hun klasgenootjes opnieuw te zien.

- “School en jeugdwerking zijn een toevluchtsoord voor veel van onze jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Nu dat wegvalt, worden ze continu geconfronteerd met een thuissituatie die niet altijd ideaal is. Ik denk bijvoorbeeld aan ouders die drugs gebruiken of intrafamiliaal geweld.”

- “Elke dag stellen ze me de vraag wanneer ze weer naar school mogen en wanneer ze weer mogen komen spelen in het buurthuis.”
- “Ik mis mijn klasgenoten en structuur.”
- “Er is onzekerheid rond het verloop van de school. Hoe wordt het geëvalueerd? Gaan ze elkaar nog zien? Hoe weten ze of ze goed bezig zijn? En dan is er de eenzaamheid. De kinderen missen hun klasgenoten en vrienden.”
- “Als ze hun dagelijkse structuur missen, verliezen ze sneller hun motivatie in school.”
- “Wij willen gewoon ons normaal ritme terug.”

“Ik mis het jeugdwelzijnswerk”

67,1 % van de kinderen en jongeren mist de jeugdwelzijnswerking.

De meeste jeugdwelzijnswerkers bleven actief tijdens de coronamaatregelen, maar dan vanop afstand of online. Veel jongeren geven aan dat ze de groepsmomenten missen met hun eigen ‘peers’.

- “Ik had sowieso al weinig vrienden. Doordat ik nu niet naar de werking kan komen, heb ik bijna geen sociale contacten meer. Ik voel me alleen en ik mis het om met jullie te praten.”
- “Ik mis het jeugdhuis.”
- “Als we rondwandelen in de wijken lijken de kinderen enorm veel nood te hebben aan een luisterend oor. Ze vragen of ze mee mogen wandelen en willen allemaal honderduit hun verhaal vertellen.”
- “Ze hebben nood aan andere contacten dan hun gezin. Ze hunkeren naar contacten met hun jeugdwerkers omdat thuis te veel spanning is.”
- “Het peergroep-gebeuren wordt gemist.”
- “Ik wil terug naar de werking.”
- “Ze missen het samen zijn. Af en toe ontsnappen van thuis hebben ze nodig.”
- “Ze missen de gezelligheid van allemaal in het jeugdwelzijnswerk samen te zijn.”
- “Veel jongeren stellen de vraag wanneer de jongerenwerking weer opent. Ze missen iets om in hun vrije tijd te doen en ze missen hun vrienden. Daarnaast horen we ook veel jongeren die we voorheen niet hoorden. Deze jongeren komen met heel wat vragen en problemen die met corona te maken hebben. Een voorbeeld is een jongen van 25 met autisme in armoede. Die kon niet meer sporten. Hij wou graag zich opnieuw kunnen uitleven omdat hij zich anders opjaagt en frustreert.”
- “Tieners en jongeren geven aan dat ze vooral het sociaal contact missen. Ze willen samen kunnen komen zonder de angst om een boete te krijgen. Door huisbezoeken en WhatsApp heb ik contact met de jongeren. Elke week krijg ik wel de vraag of het buurthuis opnieuw open kan.”

"Ik voel me niet goed in mijn vel."

55,3 % geeft uitdrukkelijk aan zich niet goed in zijn vel te voelen.

- “Ik mis fysiek contact: een knuffel, een schouderklopje.”
- “Ik heb ook nood aan fysiek contact. Ik mis structuur en een veilige plek.”
- “Ik voel me onzeker.”
- “De onduidelijkheid is stressvol.”
- “De verveling slaat toe, de angst voor de onbekende toekomst. Mag ik mijn vrienden ooit nog zien zoals vroeger? Kunnen we nog in groepen rondhangen?”
- “Ik verveel me. Er zijn weinig plekken buiten waar ik even naartoe kan gaan.”
- “Ik ben bang om ziek te worden.”
- “Ik heb niemand om mee te praten. Het is niet veilig genoeg om af te spreken. Ik voel ook eenzaamheid en onzekerheid over school.”
- “Ze hebben schrik voor de zomer. Er is nog geen duidelijkheid over kampen, over speelpleinen. De jongeren zijn bang dat weeral twee maanden in hun 'kot' moeten blijven.”
- “Wanneer is het buurthuis weer open? Wanneer mogen we opnieuw naar de speeltuin? Wanneer mag ik met mijn vrienden buiten?”
- “De meeste van mijn gasten geven aan dat ze sociaal contact missen. Ze ervaren deze periode ook soms als uitzichtloos. Leuke evenementen zijn afgeschaft. Voor school zijn er geen echte deadlines. De zomer ziet er leeg uit...”
- “Ik mis perspectief om naar uit te kijken. Alles is onduidelijk: schoolwerk, thuis, corona, mijn vrienden zien, ... De focus ligt meer op geld dan op mensen. Er wordt geen rekening gehouden met kinderen en jongeren met gescheiden ouders. Ik heb geen uitlaatklep meer.”
- “Kinderen en jongeren missen het om mentaal vrij te zijn. Voor hen is het moeilijker dan voor volwassenen om te focussen op de maatregelen: die evolueren zo snel dat ze voor heel veel verwarring zorgen. Dat zorgt voor stress. Ze missen ook hun sportverenigingen, zoals voetbal of basket.”
- “Ik ben bang voor de toekomst. Ik mis sociaal contact en ik heb depressieve klachten.”
- “Ik hoor dat veel jongeren bang zijn. Bang omdat er veel niet duidelijk is. Bang omdat er geen echte toekomstperspectieven zijn.”
- “Ze praten er niet gemakkelijk over als ze zich niet goed in hun vel voelen. Ze vinden bovendien moeilijker de weg naar de dienstverlening. Het is lastig voor hen als ze hun vrienden en de begeleiding niet meer kunnen zien. Dat zijn vaak net de eerste contacten en babbels als het niet goed gaat.”
- “Ik word heel tam, ben veel moe. Ik ga niet naar de dokter, de tandarts, de kine, terwijl dat eigenlijk wel zou moeten.”

- “Een jongen die heel wat ondersteuning nodig heeft, zit nu alleen thuis omdat zijn beide ouders (extra) hard aan het werk zijn. De ouders lopen daardoor ook gestrest rond. Ze zijn weinig emotioneel beschikbaar voor de jongen.”
- “Kinderen en jongeren verliezen een deel van hun eigen identiteit. Een kind of jongere kan nu eenmaal niet altijd zichzelf zijn bij ouders. Soms willen ze hen sparen van verdriet of problemen. Soms worden ze ook helemaal niet aanvaard worden door eigen ouders, bijvoorbeeld de LGBTQ-jeugd. Alle ruimte om te experimenteren valt weg, ze kunnen geen eigen identiteit ontwikkelen als die niet in de lijn ligt van de verwachtingen van de familie.”
- “Jongeren geven aan dat zij geen inspiratie meer hebben om even afleiding te zoeken van de coronastress en de hoge schooldruk thuis.”
- “Crisisinterventies bij jongeren uit een maatschappelijk kwetsbare context komen geregeld voor: van zelfmoordpogingen tot uithuiszettingen.”
- “Zo was één van de jongeren zijn voorziening ontvlucht omdat hij zich daar niet meer goed voelde. Hij had heimwee naar zijn vrienden (die hij anders wel wekelijks kon zien). Via sociale media kreeg hij signalen dat er nu en dan nog eens een feestje zou zijn.”
- “De jongeren ervaren een heel grote druk door de vele schooltaken die ze alleen moeten uitwerken.”
- “Nu word er ook meer online gepest. De problematiek rond naaktfoto's die verspreid worden door (ex-)vrienden is groot.”
- “Hun slaapritme is vaak helemaal ontregeld. Ze worden 's nachts wakker en slapen door de dag.”
- “De angst van corona verlamt hen. Ze hebben schrik zelf ziek te worden of familie te besmetten. Vaak behoren de ouders immers tot een risicogroep.”
- “Ze durven niet naar de dokter te gaan voor andere gezondheidsklachten.”
- “Er is de vrees voor extra kosten als ze ziek zouden worden.”
- “Niet naar de psycholoog kunnen, heeft een enorme impact!”
- “Automutilatie en zelfmoordgedachten komen geregeld ter sprake.”
- “De jongeren vallen terug op ongezonde voeding. Gezond eten is immers duurder. Maaltijden op de werking vallen ook weg. Gezinnen moeten het redden met een beperkt budget en kunnen daardoor minder gezond koken.”
- “Minder beweging zorgt voor meer onrust.”
- “Kinderen met een beperking hebben meer angst om op bezoek te gaan bij de dokter door de mondmaskers. Ze geraken daardoor niet aan bezoek.”
- “Er zijn blijvende vragen en onzekerheden over hun toekomst.”

Complottheorieën hebben impact op kinderen en jongeren die het moeilijk hebben:

- “Kinderen en jongeren zijn nu meer online actief. Daar worden vooral de jongeren blootgesteld aan veel informatie die het nu en dan niet zo nauw neemt met de realiteit. Angst is een slechte raadgever en op het moment dat ze zich onzeker voelen, gaan jongeren op zoek naar antwoorden. Dan komen ze al eens terecht bij complottheorieën die het coronavirus ontkennen. Ik kan ook via sociale media zien dat jongeren bepaalde subculturen en politieke stromingen zoals extreemrechts volgen, die nu bewust *fake news* de wereld insturen. Zo willen zij inspelen op de onzekerheden en de angst van de jongeren, in de hoop hen voor hun kar te spannen.”
- “We worden ziek gemaakt door een wereldorde zodat ze de grote massa onder controle kunnen houden.”
- “5G heeft het coronavirus veroorzaakt.”
- “Het coronavirus bestaat niet. Dat heeft de politiek verzonnen, omdat ze iets van plan zijn.”
- “Ik heb op Facebook gelezen dat het coronavirus veroorzaakt is door moslimvluchtelingen.”

“Ik heb geen job meer.”

- “Sommige jongeren die eerder een job hadden, worden op dit moment geconfronteerd met grote uitdagingen. Ze werden voor de lockdown ontslagen en hebben geen recht op een uitkering. Ze komen ook niet in aanmerking voor een premie. Ik ken een aantal individuele gevallen die recent alleen zijn gaan wonen. Weldra komen zij voor grote financiële uitdagingen te staan. Anderen worden dan weer gepusht via een interimkantoor of de werkwinkel om een job uit te oefenen die niet aansluit bij hun interesse of niet makkelijk bereikbaar is vanuit hun dorp of stad.”
- “Ik heb mijn C4 gekregen zonder voorafgaand gesprek, e-mail of wat dan ook.”

Welzijnsdiensten

“Ik kan terecht bij het OCMW, CAW, het Huis van het Kind of JAC”

Er is een groot verschil tussen de gemeenten op vlak van de welzijnsaanpak. In sommige gemeenten verloopt het net een beetje vlotter: de verschillende diensten zetten er heel hard in op toeleiding en doen een ‘outreach’ naar de jongeren. Er zijn echter ook gemeenten waar je de welzijnsdiensten alleen maar via telefoon of mail kan bereiken. De diensten komen er ook niet snel ter plaatse. De lokale context is dus een doorslaggevende factor op dat vlak.

6. Jeugdwelzijnswerk

41 % van jeugdwelzijnswerkers bereikt de helft of minder jongeren dan voorheen. Van die groep bereikt bovendien 29 % minder dan een derde van de kinderen en jongeren.

Er is de voorbije maanden sterk ingezet op online jeugdwelzijnswerk, maar ook via de telefoon, sms, WhatsApp, stoepgesprekken, soms zelfs ook tot aan de huisdeur. Jeugdwelzijnswerkers hebben overuren geklopt om zoveel mogelijk kinderen en jongeren te bereiken en verder te helpen. Het online gedeelte zijn kinderen en jongeren moe. Zij missen vooral het fysieke contact. Stoepgesprekken, huisbezoeken, aanwezigheid in de wijk, het afgeven van speelpakketten aan huis: dat maakt nu het verschil, maar de vraag naar zo'n werking en naar een groepsaanbod is enorm.

- “Het online aanbod voor jongeren (*challenges*, spelletjes, ...) slaat niet meer zo aan zoals in het begin van de crisis. Enkel via Instagram en PlayStation zijn jongeren nog bereikbaar. Jeugddiensten geven aan dat dit veel tijd kost. Ze kennen dat medium niet goed. Ze verliezen hun motivatie om te blijven zoeken naar andere ontmoetingsplekken. ‘Heeft dit wel nut?’ is een vaak terugkerende vraag.”
- “Contact via sociale media is belangrijk, maar vooral eens een wandeling gaan maken met een jongere, een vorm van structuur bieden, laagdrempelig werken, ingaan op de noden van de jeugd. Alles wat een vertrouwensband kan aangaan.”
- “Digitale huiswerkbegeleiding doen we nog steeds, net als *challenges*, al neemt de interesse daarvoor sterk af. We proberen online contact te zoeken en te videochatten met de doelgroep.”
- “*Challenges* op sociale media hebben gewerkt in het begin, maar nu worden jongeren de digitale wereld moe.”
- “Een online aanbod is niet zo effectief. Wat wel? Berichtjes naar ouders. En natuurlijk: langsaan.”
- “We bellen wekelijks met onze jongeren. Sinds kort proberen we opnieuw 1-op-1-coaching te organiseren. Je merkt dat onze jongeren daar echt wel van genieten. Ze hebben er nood aan om even weg van thuis te zijn. Dat alleen al kan de batterij soms in sneltempo weer opladen.”
- “Deurbezoeken werken, maar dan heb ik meer contact met ouders dan de kinderen zelf. Het is niet de bedoeling dat zij centraal staan. Eén op één gaan wandelen werkt dan wel bij 12-jarigen, maar je kan het niet doen met de kleintjes.”
- “Ik merk dat een telefoontje of (chat)berichtje naar de gast een positief effect heeft. Via die weg maak ik dan een individuele afspraak om samen even te gaan wandelen en een babbel te doen. Ik heb enkele keren een online *challenge* geprobeerd, maar dat was niet zo succesvol. Ik had wel persoonlijk veel reactie gekregen op het naspelen van een filmscene.”
- “Outreach werkt echt wel. Sociale media? Maar tot bepaalde hoogte. Het eerste contact is geen probleem, maar ruimte voor diepere vragen is er amper.”

- “Ik doe huisbezoeken aan de voordeur. WhatsApp-berichtjes stuur ik alleen naar persoonlijke nummers. In WhatsApp-groepen stuur ik puur algemene zaken zoals memes of nieuwtjes.”
- “Het werkt niet om gewoon jongeren achterna te lopen bij toevallige ontmoetingen. Er wordt ons kwalijk genomen dat de regering de dierentuin en musea laat openen, maar de pleintjes en grotere verplaatsingen niet kunnen toelaten. De jongeren tussen 12 en 16 reageren vaker introvert of kortaf. De oudere jongen zijn neerslachtig of opstandig. Wat wel werkt is hen een lift geven en hen ergens naartoe rijden, maar daarmee riskeren we zelf een bekeuring. De oudere gasten (17-18-19 jaar) hebben echt nood aan 'impulsief afspreken'.”
- “Stoepgesprekken werken, zeker als we iets kleins komen afgeven, zoals chocolade, dadels of een kaartje.”
- “Afspreken in open lucht en wandelcoachings werken heel goed. Videobellen en telefoneren niet.”
- “Het is belangrijk om proactief contact te zoeken om de communicatie open te houden.”
- “Ik werk veel vindplaatsgericht. Ik zoek jongeren op in de wijk of via sociale media.”
- “Online *challenges* lopen veel moeilijker voor onze jongeren. Ze willen zichzelf niet blootgeven op sociale media. Ze missen groepswork en steun van de groep. Wij doen elke week een toer met pakketten. Dat loopt goed: er is veel contact aan de deur, ook met ouders die de werking zo beter leren kennen. 51 adressen, meer dan 120 verschillende personen. Maar ... dat vraagt véél tijd! Intieme gesprekken zijn ook veel moeilijker, want aan elke deur staan we maar een halfuurtje.
- De onzekerheid blijft over wanneer we weer open kunnen. Als die thuisbasis wegvalt, krijgen jongeren minder de kans om te ontdekken wie ze zijn. Ze missen de steun van andere jongeren: een chat is echt niet hetzelfde als een fysieke babbel.
- Wij proberen er te zijn voor onze jongeren wanneer ze ons nodig hebben, van 's morgens tot 's avonds. Nu gaat dat nog maar we kunnen dat geen maanden volhouden. Bovendien, als je met één jongere videochat, met een andere belt of een berichtje stuurt, kan je niet zo snel zien bij wie de nood het hoogst is. Wie het hardste roept, wordt het meest gehoord. Sommige jongeren bellen zelf en eisen hun aandacht (terecht) op maar daardoor blijft er minder tijd over voor de stille jongeren, diegenen die je via activiteiten meer bereikt.”
- “Chatten en telefoneren. Samen eens gamen en praten. Online vragen stellen over de crisis en de gevoelens van jongeren. We willen vooral bereikbaar en aanspreekbaar blijven, en de tijd nemen om met elke persoon een goed gesprek te hebben. We volgen waar de jongeren mee bezig zijn en laten hen merken dat we er voor hen zijn in deze tijd. Hoe? Door jezelf ook bloot te geven en te vertellen dat jij het ook niet gemakkelijk hebt.”
- “De pakketjes die we rondbrengen vallen goed in de smaak en worden ook daadwerkelijk gebruikt. De online *challenges* zijn sinds de paasvakantie minder populair geworden, wat begrijpelijk is. Vooral uitdagingen waarvoor ze uit hun zetel moeten komen, worden minder uitgevoerd dan in het begin. Een quiz of spelletje in een WhatsApp-groep werkt beter omdat ze daar niet veel moeite voor moeten doen.”

7. Conclusie

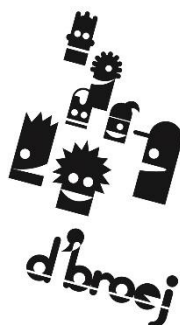
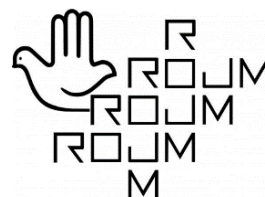
De resultaten bevestigen nog maar eens de moeilijke situatie van een hele groep kinderen en jongeren die nu vergeten wordt. Uit De Marge vzw trekt dan ook aan de alarmbel en vraagt met aandrang dat het beleid deze alarmsignalen oppikt. Er is een gebrek aan expertise over de noden van kinderen en jongeren die opgroeien in kwetsbare gezinnen. Deze kinderen vragen meer uitgekiende maatregelen dan 'blijf in uw kot'. De coronamaatregelen zijn bikkelhard voor hen. Hun perspectief moet worden meegenomen in de exitstrategie en moet in het beleid voorop staan.

Heel wat zaken zijn niet nieuw, de coronamaatregelen hebben het alleen scherp gesteld en het zichtbaar gemaakt. Deze crisis heeft de grote bestaande ongelijkheid in de samenleving blootgelegd en vraagt ook structurele maatregelen op lange termijn. Veel oplossingen zitten in een structurele aanpak van onder meer armoedebestrijding, huisvesting, voldoende inkomen, toegankelijke hulpverlening, een ander politiebeleid, onderwijsongelijkheid.

Maak tot slot werk van veilige plekken voor kinderen en jongeren, waar ze wel zichzelf kunnen zijn, zoals het jeugdwelzijnswerk dat doet.

Ieder kind heeft recht op een kwaliteitsvol leven.

8. Met dank aan onze jeugdobbouwwerken en lidorganisaties

Uit De Marge
vzw